

УДК 730:726.1 (477.83–25): 379.85

Каднічанський Дмитро Анатолійович,
кандидат географічних наук, доцент

Завадовський Тарас Богданович

Каднічанська Мирослава Ярославівна

Львівський національний
університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
e-mail: dimakad@ukr.net
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Метою статті є аналіз розвитку замкового туризму у Львівській області.

Методика. Застосовано такі методи дослідження як порівняльно-географічний, статистичний, емпірично-теоретичні: аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення.

Результати. Проаналізовано аспекти дослідження фортифікацій Львівщини: історія об'єктів, використання в туристичній діяльності. Розглянуто туристичні ресурси: фортифікації, замки, інкастельовані сакральні споруди (монастирі та храми). Приділено увагу відомому туристичному маршруту «Золота підкова Львівщини».

Наукова новизна. Досліджено стан збереження та використання в туризмі даних об'єктів. Зокрема, проаналізовано пропозиції туристичних фірм Львова.

Практичне значення. Висвітлено проблеми збереження фортифікаційної спадщини Львівської області та перспективи розвитку замкового туризму на даній території.

Ключові слова: туризм, туристична індустрія, оборонні споруди, замок, замковий туризм, монастир, замковий тур.

УДК 730:726.1 (477.83–25): 379.85

Кадничанский Дмитрий Анатольевич,
кандидат географических наук, доцент

Завадовский Тарас Богданович

Кадничанская Мирослава Ярославовна

Львовский национальный университет
имени Ивана Франка, г. Львов,
Украина, e-mail: dimakad@ukr.net
Львовский национальный
университет имени Ивана Франка,
г. Львов, Украина
Львовский национальный
университет имени Ивана Франка,
г. Львов, Украина

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМА ВО ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТЕ

Целью статьи был анализ развития замкового туризма во Львовской области.

Методика. Использовано такие методы исследований как сравнительно-географический, статистический, эмпирически-теоретические: анализа и синтеза, сравнения и обобщения.

Результаты. Проанализировано аспекты исследований фортификаций

Львовщины: история объектов, использование в туристической деятельности.

Рассмотрены туристические ресурсы: фортификации, замки, инкастелированные сакральные сооружения (монастыри и храмы). Уделено внимание известному туристическому маршруту «Золотая подкова Львовщины».

Научная новизна. Исследовано состояние сохранения и использования в туризме данных объектов. В частности, проанализированы предложения туристических фирм Львова.

Практическое значение. Освещены проблемы сохранения фортификационного наследия Львовской области и перспективы развития замкового туризма на данной территории.

Ключевые слова: туризм, туристическая индустрия, оборонительные сооружения, замок, замковый туризм, монастырь, замковый тур.

УДК 730:726.1 (477.83–25): 379.85

Kadnichanskyi Dmytro Anatolievich,
Candidate of Geography Sciences,
Associate Professor

Lviv nationale university of Ivan
Franko, Lviv, Ukraine, e-mail:
dimakad@ukr.net

Zavadovskyi Taras Bogdanovich

Lviv nationale university of Ivan
Franko, Lviv, Ukraine

Kadnichanska Myroslava Yaroslavivna

Lviv nationale university of Ivan
Franko, Lviv, Ukraine

STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF CASTLE TOURISM IN LVIV REGION

The purpose of the article is to analyse the development of the castle tourism in Lviv region.

Methods. Comparative geographical, statistical, empirical and theoretical (analysis and synthesis) methods, comparison and generalization research methods have been applied.

Results. The aspects of Lviv fortifications research (history of objects, use in tourism activity) have been analysed. The tourist resources such as fortifications, castles, in-castled sacral buildings (monasteries and temples) have been considered. Attention have been paid to the famous tourist route "Golden Horseshoe of Lviv Region".

Scientific novelty. The state of preservation and use of this objects in tourism have been researched. In particular, the proposals of tourist companies of Lviv have been analysed.

Practical meaning. The problems of preservation of the fortification heritage of Lviv region and prospects of development of the castle tourism in this territory have been highlighted.

Key words: tourism, tourism industry, defence buildings, castle, castle tourism, monastery, castle tour.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним з пріоритетних напрямів розвитку туристичної індустрії в Україні неодмінно повинен бути замковий туризм, в основі якого є використання об'єктів фортифікаційного будівництва. Тому питання розвитку замкового туризму в Україні та Львівській області та підвищення його привабливості на національному та міжнародному рівнях є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку і становлення туристичної галузі країни [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інформацію про

фортифікації Львівщини можемо почерпнути у працях відомих дослідників, зокрема, А. Чоловського, І. Могитича, М. Рожка, О. Мацюка, Б. Возницького, В. Вуйцика, В. Пшика.

Використанню оборонних споруд Західної України, зокрема і Львівщини, в туризмі присвячені праці науковців: Бордун О. Ю., Білецької, І. М., Івашенко А. В., Завадовського Т. Б., Каднічанського Д. А., Рутинського М. Й., Тертичної Ю. В. тощо.

Постановка завдання. Спробуємо у даній статті описати фортифікаційні туристичні ресурси Львівщини та аспекти їхнього використання в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Замковий туризм – це підвид історико-культурного туризму, об'єктами відвідування якого є оборонні споруди: городища та замчища давньоруського часу, середньовічні замки та фортеці, фортифікації Нового часу, інкастельовані сакральні об'єкти, фортифікації ХІХ ст., оборонні лінії Першої та Другої світових воєн тощо.

Найбільша кількість замків, фортець та оборонних монастирів збереглася до нашого часу на заході України (за підрахунками різних експертів приблизно 90% всіх замків і палаців держави) – на Львівщині, Івано-Франківщині, Тернопільщині, Волині, Закарпатті та Хмельниччині. Так, на Львівщині, є чотири унікальні замки, що уже сьогодні екскурсійними складовими багатьох туристичних пакетів входять у маршрут масового туризму «Золота підкова Львівщини»: Олеський, Золочівський, Підгорецький та Свірзький (див. табл.1).

Таблиця 1.

Замки Львівської області

1.	м.Броди	Замок (рештки):	1630
2.	м. Добромиль (Старосамбір. р-он)	Замок Гербуртів (руїни)	XVI ст.
3.	м. Жовква п.л.Вічева, 2	Замок Жолкевських Оборонні мури міста	XVII ст.
4.	м. Золочів (вул. Тернопільська,5)	Замок бастионного типу	1634-1686
5.	с.мт Олесько (Буський р-он)	Замок Даниловичів	XVI-XVIII ст.
6.	с. Підгірці (Бродівський р-он)	Замок-палац Конецпольських баст. типу	1635-40
7.	с.мт Поморяни (Золочів. р-он)	Замок-палац	XVI-XVII ст.
8.	с. Свірж (Перемишлянський р-он)	Замок Оборонна вежа (руїни)	XV ст. 1484
9.	с.Старе Село (Пустомитів. р-он)	Замок (руїни)	1584-1654

Окрім того, туристично привабливими є також Старосільський замок (найбільший на Галичині, на жаль, занедбаний, оживає лише під час реконструкцій середньовічних боїв і фестивалів), місто-фортеця, збудоване

за принципом «ідеальних міст» – концепції доби Ренесансу у Жовкві, руїни Поморянського, Бродівського та Добромильського замків [2].

Одеський замок (сmt Олесько Буського р-ну). Перша письмова згадка датується 1366 р., а про сам замок – 1390 р. У 1605 р. замок переходить у власність руського магната Івана Даниловича. Вже у 1636 р. твердиня переходить до роду Собеських. В середині XVII ст. замок частково зруйновано і лише у 1680 р. Відбудовано, перетворено на королівську резиденцію [5, С. 46].

До кінця XIX ст. замок приходив до запустіння. Лише після 2 світової війни почалися спроби його реставрації. У 1975 р. після реставрації відкрито відділ Львівської картинної галереї, якій належить до сьогодні (Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького). Замок входить до туристичного маршруту «Золота підкова Львівщини».

Ще одним об'єктом «Золотої підковим» є *Підгорецький замок* (с. Підгірці Бродівського району), пам'ятка архітектури епохи пізнього Ренесансу і бароко.

Замок збудовано протягом 1635–1640 рр. під керівництвом архітектора Андреа дель Аква за вказівкою коронного гетьмана Станіслава Конєцпольського. Підгорецький замок є одним із найкращих в Європі зразків поєднання ренесансного палацу з бастіонними укріпленнями.

У 1940 р., після приходу радянської влади, замок-палац передали Львівському історичному музею. Під час радянсько-німецької війни палац сильно постраждав. 1945 р. замок розграбували військові Золочівського гарнізону. У 1947 р. музей закрили, а 1949-го в ньому влаштували санаторій для хворих на туберкульоз. У 1997 р. завдяки клопотанням громадськості та праці Бориса Возницького Підгорецький замок передали Львівській галереї мистецтв. Того ж року створено благодійний фонд відродження замку на чолі з Б. Возницьким. У фондах галереї збереглися 85 % речей із замку, які планують туди повернути, а відновлений палац перетворити на музей інтер'єрів, але до сих пір замок-палац закритий для відвідувачів.

Золочівський замок (м. Золочів) також входить до маршруту «Золота підкова». Замок зведено на кошти Якуба Собеського (батько короля Речі Посполитої Яна III Собеського) у 1634 р. як оборонну фортецю за проектом невідомого італійського архітектора на місці старого дерев'яного замку, який оточували потужні земляні вали, обкладені каменем, з бастіонами на кутах та ровами з водою. У дворі замку є два палаци. Більший з них має назву Великого палацу, а навпроти в'їзної вежі розташований Китайський палац. Цікавим також замок є тим, що тут була перша система каналізації, яка збереглася до наших днів.

Замок представляє неоголландський тип оборонних споруд і належить до пам'яток типу «palazzo in fortezza», тобто поєднує функції оборони та житла.

Оборонні споруди Золочівського замку — це вали, бастіони,

надбрамна вежа, міст і рavelін. З часів заснування збереглися вали, bastіони, частково надбрамний корпус, а ravelін і міст — реконструкція [5, С. 30].

Замок є філією Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького як діючий музей.

«Золота підкова Львівщини» — популярний туристичний маршрут найбільш відомими замками Львівської області. Назву «Золота підкова» отримав через розташування замків дугою, що схожа на підкову. До маршруту, як правило, включають Оlesький, Підгорецький, Золочівський, а іноді ще й Свірзький та Старосільський замки. Довжина маршруту — 238 км. Створений за ініціативи Бориса Возницького для популяризації замкової спадщини Галичини. Сьогодні цю автобусну екскурсію, зазвичай з виїздом зі Львова, пропонують декілька туристичних фірм, які інколи можуть включати відвідання також інших об'єктів. Негативною стороною маршруту є жахливий стан автомобільної дороги між Золочеві та Підгірцями.

Динаміку відвідування замків «Золотої підкови Львівщини» можемо побачити у таблиці 2.

Таблиця. 2.

Відвідуваність замків «Золотої підкови Львівщини»

	2013	2014	2015	2016	2017
Оlesький замок	109 820	85 435	99 947	117 451	124 101
Золочівський замок	99 591	86 215	99 538	125 225	136 864
Підгорецький замок	88 842	78 699	89 414	100 603	107 385

Свірзький замок (1484 р., с. Свірж Перемишлянського р-ну). Згадки про нього трапляються в архівних документах 1530 року, коли він належав шляхетському роду Свірзьких. Але сучасного вигляду він набув з середини XVII століття, з часу переходу його у власність графа Олександра Цетнера [7, С. 128].

Незважаючи на своє вигідне оборонне розташування, палацовий тип його архітектури навряд чи міг мати серйозне оборонне значення. Відомо, що під час українсько-польської війни в 1648–1654 роках замок не раз здобували козацькі загони, а в 1648 р. — спалили татари.

В 1672 р., під час походу турків на Львів, він витримав турецьку облогу. Під час другого походу турків Свірзький замок знову вистояв і захистив у своїх мурах залогую Поморянського замку, яка, не маючи достатньої сили для оборони, через таємний хід вийшла до лісу і втекла до Свіржа [5, С. 25].

Нині стан замку не найкращий. Незмінними збереглися тільки зовнішні стіни. Всередині, після неодноразової «модифікації» вже десятиліттями збираються розташувати будинок відпочинку архітекторів. У зв'язку з цим змінено планування кімнат замку, перебудовані інші приміщення.

Поморянський замок-палац (руїни) (сміт Поморяни Золочівського р-ну). Дотепер збереглися два двоповерхові корпуси і кругла кутова вежа. У південному корпусі є відкрита галерея.

У плані замок був прямокутний. Мав два поверхи з кутовими вежами і замковим подвір'ям. В центрі північного крила замку була в'їзна башта, до якої вів звідний міст, з інших боків замок оточувався руслом та болотами річки Золота Липа. Навколо споруди були мури та рови. По боках в'їзної вежі стояли господарчі будинки [5, С. 32].

У 1789 р. Поморяни перейшли у власність Прушинських. Еразм Прушинський (помер в 1841 р.) відбудував два крила замку — південне та східне – та розібрав північне і західне [7, С. 94].

Після багатьох перебудов і довгого періоду занепаду він втратив свій первісний вигляд і перебуває в аварійному стані. Були неодноразові спроби законсервувати та відновити замок, але брак фінансування, не дозволяє це зробити. Виділених державою коштів вистачило на оформлення документації та мінімальної консервації.

Старосільський замок (руїни) (с. Старе село Пустомитівського р-ну). П'ятикутний оборонний замок князів Острозьких побудований у 1584-1589 рр. за участі Амвросія Прихильного. Відновлений 1642 і 1654 рр. у стилі східноєвропейського пізнього ренесансу.

Мури заввишки 14-16 м завершені аттиком, оздобленим аркатурою, а фронти башт увінчані бароковою різьбою по камені (до нашого часу збереглося лише три вежі).

У 2007 р. – розчищений від дерев коштом співачки Руслани. У 2010 р. Старосільський замок передали в концесію на 49 років. Концесіонер (генеральний директор ТОВ «Кріс» Михайло Риба) обіцяв до 2012 р. вивести пам'ятку з аварійного стану, до 2013 р. — відновити одну з веж, до кінця 2015 р. — ввести об'єкт в експлуатацію. Замок мав функціонувати як туристично-відпочинковий центр. Але станом на вересень 2015 р. роботи так і не почалися. Громада села вимагає скасувати концесію.

Жовківський замок (м. Жовква). Побудували замок на замовлення Станіслава Жолкевського в 1594–1606 роках як оборонну споруду у стилі ренесансу. Замок витримував облоги, хоча кілька разів його здобували козаки. Наприкінці XVII ст. був улюбленою резиденцією польського короля Яна III Собеського, за якого пережив період найбільшого розквіту. Сучасного вигляду замок набув внаслідок багатьох перебудов та недбалого ставлення протягом XIX—XX ст. [7, С. 72].

Нині замок реконструюють. Активний етап реставрації розпочався у 2015 р. Вкрито дахом палац, відбудовано з руїн західну вежу. Інтер'єри східної вежі відремонтовано і влаштовано в ній експозиції Державного історико-архітектурного заповідника у м. Жовква. Поки що для огляду доступно три нових зали: на першому поверсі знаходиться музей-кузня, з горном та ковальськими інструментами, на другому — гетьманська зала, присвячена пов'язаним з замком постатям, а на третьому — музей "ідеальне місто".

Відбудова замку і розширення експозицій продовжуються. Проте, на даний час роботи ще тривають, а багато приміщень залишаються порожніми та занедбаними. В далекій перспективі планується відновлення архітектурного ансамблю епохи Радзивіллів, включно з палацовими галереями.

Добромільський замок Гербуртів (руїни) (м. Доброміль Старосамбірського р-ну). Замок збудовано у другій половині XVI ст. Знаходиться на відстані 4 км на північний схід від міста, поблизу с. Тернавка. Розташований на вершині гори Сліпої (абсолютна висота 566 м). Зведений на місці дерев'яного, заснованого в 1450 р. У 1614 р. реставрований. З XVIII ст. замок закинутий [7].

На відміну від інших замків палацового типу мав виключно оборонне значення, а його житлові приміщення використовувалися лише для тимчасового мешкання.

Бродівський замок (м. Броди). Перша письмова згадка про існування та локалізацію Замку в Бродях датується , 5 лютого 1588 р. Після придбання Бродів у 1629 р. тодішнім польним гетьманом Станіславом Конєцпольським тут будується замок нового бастионного типу (1630—1635 рр.). Його архітекторами були відомий французький інженер Гійом Леввасер де Боплан та італійський будівничий Андреа дель Аква. Замок являв собою 5-кутник і складався з 5-и бастионів та куртин (валів), у середині яких містились каземати. Замок був оточений глибоким ровом, що час від часу наповнювався водою. В'їзд у середину фортеці здійснювався греблею та через звідний міст. На дитинці до середини XVIII ст. стояла дерев'яна каплиця та дерев'яний будинок, в якому жили власники міста та коменданти фортеці [5].

Нині тут залишилось три з половиною куртини з казематами і два бастиони. На замковому дитинці зберігся двоповерховий палац XVIII ст., побудований Станіславом Потоцьким.

Приміщення палацу передано в користування школі, там також містився районний архів та виставкові зали Бродівського історико-краєзнавчого музею. Замкові каземати залишаються в руїні і не використовуються, що приводить до значних руйнувань.

Унікальними об'єктами для розвитку замкового туризму є оборонні монастирі, зокрема, Крехівський василіанський чоловічий м-ир Св. Миколи (с. Крехів Жовківського р-ну, XVII-XVIII ст.), Унівська Свято-Успенська Лавра отців студитів (с. Унів , XV ст.), Монастир походження дерева хреста Господнього (колишній домініканський монастир селище Підкамінь Бродівського району, XVII-XVIII ст.). Але, як правило, ці об'єкти використовуються переважно як складові релігійних чи паломницьких турів, хоча могли би стати вагомим ресурсом для розвитку замкового туризму.

Наступна група фортифікаційних об'єктів, які могли би стати потужним ресурсом для розвитку замкового туризму, є оборонні храми: церкви та костели, яких чимало збереглося на теренах Львівщини.

Зокрема, храми у с. Куликів, с. Дунаївці, с. Скелівка, с. Нове Місто, с. Соколівка, м. Самбір та ін.

Ключовим пунктом турів з використанням оборонних споруд є місто-музей Львів, де збереглося чимало фортифікаційних об'єктів. Ось перелік окремих з них: Високий замок (руїни), Низький замок (не зберігся), Міський арсенал (1554-1556 рр.), Королівський арсенал (1630-1639 рр.), арсенал Синявських (1639 р.), Цитадель (1830 р.), залишки міських фортифікацій, Онуфріївський монастир-фортеця і церква XVI-XIX ст., вежа Корнякта (1572-1629 рр.) [2].

Якщо проаналізувати діяльність туристичних фірм Львова, то переважно вони використовують вже існуючий одноденний маршрут Золотої підкови, деколи додаючи Свірж, Старе Село та Жовкву. На нашу думку, необхідно розробляти комплексний багатоденний маршрут із залученням інших об'єктів оборонного будівництва, використовуючи можливості проведення різноманітних атракцій на кшталт лицарських боїв, стрільби з луків та мушкетів, кінних прогулянок, тощо.

Висновки. Таким чином, результати проведеного аналізу замкової спадщини Західної України дають змогу впевнено зробити висновок про забезпеченість туризму Львівської області фортифікаційним потенціалом, який відкриває багато нових можливостей для організації і успішної реалізації різних видів туризму: історико-культурного, пізнавального, відпочинкового, релігійного, етнічного, виставково-експозиційного, тематичного (винно-дегустаційні тури, кінний туризм, фехтування тощо).

Проте, з іншого боку, бачимо занедбаність, зруйнованість замкових споруд та байдужість суспільства до нагальної потреби відродження замків. При цьому, європейський досвід уже давно довів неефективність державної монополії володіння замками та палацами. Для України такий досвід – яскравий приклад вирішення проблеми одночасного збереження історико-культурної спадщини, з одного боку, та з іншого – формування позитивного туристичного іміджу, що сприятиме досягненню високого конкурентного статусу на міжнародному ринку туристичних послуг. В той же час, паралельно з вирішенням проблеми збереження замків, туристичне використання замків розв'яже чимало проблем економічного характеру, адже загальновідомо, що розвиток рецептивного туризму сприяє зміцненню національної економіки [4].

Замкові споруди Львівщини вже сьогодні можна використовувати як заклади відпочинку і туризму шляхом їх пристосування безпосередньо під готелі, через відкриття у них закладів харчування відвідувачів (стилізовані під старовину ресторани й таверни з середньовічною кухнею та історичними місцевими напоями), надання послуг обслуговування та супроводу урочистих подій у середньовічному стилі шляхом відкриття музейних експозицій у приміщеннях, розміщення на територіях замків і фортець експозиції, яка відтворюватиме картини минулого й оголошення цих фортифікацій скансенами – музеями просто неба, проведення різнобічних історико-театралізованих фестивалів, змагань і анімаційних

шоу тощо. Безперечно, дана проблема повинна, в першу чергу, вирішуватись на законодавчому рівні, узгоджуючи механізм продажу чи передачі в довгострокову оренду історико-культурних об'єктів підприємницькому сектору за умови збереження їх архітектурного стилю та самобутності.

Список використаних джерел:

1. Білецька І. М. Сучасний стан та перспективи розвитку замкового туризму в Україні / І. М. Білецька // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. прць. – Київ : НАУ, 2011. – Вип.31. – С. 104-112.
2. Каднічанський Д.А. Замковий туризм Львівської області / Д.А. Каднічанський, Ю. А. Топольська // Матеріали ІХ наукової конференції з міжнародною участю “Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід” (Львів–Ворохта, 25–27 вересня 2015 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – С.73–76.
3. Куриляк В. Перспективи розвитку замкового туризму на Тернопільщині / Віталіна Куриляк, Ірина Білецька // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – 2010. – № 2. – С. 23-31.
4. Маркевич М. Замковий туризм Західної України / Марта Маркевич // Міжнародний бізнес та замковий туризм в Україні : сучасний стан і перспективи розвитку : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль-Збараж, 28-29 квіт. 2017 р.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – С. 177–179.
5. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України / О. Мацюк. – Львів: Центр Європи, 2005. – 192 с.
6. Про замки України з акад. Б. Возницьким [Електронний ресурс]. - режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2008/07/080719_castles_in_teractive is.shtml
7. Пшик В. П. Укріплені міста, замки, оборонні двори та інкастельовані сакральні споруди Львівщини XIII-XVIII ст. : каталог-інформатор / Володимир Пшик. – Львів : Гердан-графіка, 2008. – 240 с.
8. Тертична Ю. В. Замковий туризм в Україні / Ю. В. Тертична // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 3. – С. 91–97.
9. Czołowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czołowski. – Lwów : Drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1892. – 70 s.

Список использованных источников:

1. Билецкая И. М. Состояние и перспективы развития замкового туризма в Украине / И. М. Билецкая // Проблемы повышения эффективности инфраструктуры : сб. науч. работ. – Киев : НАУ, 2011. – Вып.31. – С. 104–112.
2. Кадничанский Д.А. Замковый туризм Львовской области / Д.А. Кадничанский, Ю. А. Топольская // Материалы ІХ научной конференции “География, экономика и туризм: национальный и международный опыт” (Львов–Ворохта, 25–27 сентября 2015 р.). – Львов: Изд. центр ЛНУ им. Івана Франка, 2015. – С.73–76.
3. Куриляк В. Перспективы развития замкового туризма на Тернопольщине / В. Куриляк, И. Билецкая // Научные записки Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка. – 2010. – № 2. – С. 23-31.
4. Маркевич М. Замковый туризм Западной Украины / М. Маркевич // Международный бизнес и замковый туризм в Украине: сб. тез доп. Междунар. наук.-практ. конф. [г. Тернополь-Збараж, 28-29 апр. 2017 р.]. – Тернополь : ТНЕУ, 2017. – С. 177–179.
5. Мацюк О. Замки и крепости Западной Украины / О. Мацюк. – Львов: Центр Европы, 2005. – 192 с.
6. Про замки Украины с акад. Б. Возницким [Электронный ресурс]. - режим доступа: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2008/07/080719_castles_in_teractive is.shtml
7. Пшик В. П. Укрепленные города, замки, оборонные дворы и инкастелированные

- сакральные сооружения Львовщины XIII-XVIII ст. : каталог-информатор / В. Пшик. – Львов : Гердан-графіка, 2008. – 240 с.
8. Тертичная Ю. В. Замковый туризм в Украине / Ю. В. Тертичная // География и туризм. – 2010. – Вип. 3. – С. 91–97.
9. Czołowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czołowski. – Lwów : Drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1892. – 70 s.

References:

1. Білецька І. М. Сучасний стан та перспективи розвитку замкового туризму в Україні / І. М. Білецька // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. прць. – Київ : НАУ, 2011. – Вип.31. – С. 104-112.
 2. Каднічанський Д.А. Замковий туризм Львівської області / Д.А. Каднічанський, Ю. А. Топольська // Матеріали ІХ наукової конференції з міжнародною участю “Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід” (Львів–Ворохта, 25–27 вересня 2015 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – С.73–76.
 3. Куриляк В. Перспективи розвитку замкового туризму на Тернопільщині / Віталіна Куриляк, Ірина Білецька // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – 2010. – № 2. – С. 23-31.
 4. Маркевич М. Замковий туризм Західної України / Марта Маркевич // Міжнародний бізнес та замковий туризм в Україні : сучасний стан і перспективи розвитку : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль-Збараж, 28-29 квіт. 2017 р.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – С. 177–179.
 5. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України / О. Мацюк. – Львів: Центр Європи, 2005. – 192 с.
 6. Про замки України з акад. Б. Возницьким [Електронний ресурс]. - режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2008/07/080719_castles_in_teractive.is.shtm
 7. Пшик В. П. Укріплені міста, замки, оборонні двори та інкастельовані сакральні споруди Львівщини XIII-XVIII ст. : каталог-інформатор / Володимир Пшик. – Львів : Гердан-графіка, 2008. – 240 с.
 8. Тертична Ю. В. Замковий туризм в Україні / Ю. В. Тертична // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 3. – С. 91–97.
- Czołowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czołowski. – Lwów : Drukarnia W. A. Szyjkowskiego, 1892. – 70 s.